

Pöytäkirja

3.6.2025

VN/16923/2023

VN/16923/2023-STM-61

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Kokous 3/2025

Aika keskiviikko 21.5.2025 klo 13.00 – 14.51

Paikka Valtiovarainministeriö, Mariankatu 9, nh Jakovara, Helsinki

Läsnäolijat

Jäsen

Siikavirta Jaska, pj. (x)	STM
Kokko Sari, vpj. (-)	Vammaisfoorumi
Artemjeff Panu (-)	OM
Huusko Anne (-)	Vammaisfoorumi
Kirvesniemi Ville (x)	SAK, STKK, Akava
Liski-Wallentowitz Hanna (-)	TEM
Lithén Carola (-)	Vammaisfoorumi
Majala Juha-Pekka (x)	YM
Mäki Anne (x)	Vammaisfoorumi
Mäki-Lohiluoma Juho (-)	EK
Paasonen Sanna (x)	Vammaisfoorumi
Pasanen Katja (x)	UM
Suomi Juha-Pekka (-)	OKM
Turtiainen Petri (x)	Vammaisfoorumi
Viemerö Jaana (-)	Hyvil
Välimaa Mika (-)	Vammaisfoorumi
Åkermarck Mikael (-)	LVM
Heikkonen Merja (x)	VANE/STM
Hoffrén Tea (x)	VANE/STM
Pihlajamäki Päivi (-)	STM

Pysyvät asiantuntijat

Ahola Sanna (x)	Ihmisoikeuskeskus
Ahonen Sanna (-)	STM
Finström-Haanpää Maria (-)	STEA
Helinko Hanna (x)	SM
Katsui Hisayo (x)	Helsingin yliopisto
Lindqvist Gunilla (-)	Ahvenanmaan maakuntahallitus
Mölläri Markku (x)	VM
Niittyvuopio-Jämsä Leena (-)	Saamelaiskäräjät
Nurmi-Koikkalainen Päivi (x)	THL
Salenius Maria (-)	Kuntaliitto
Syväkangas Petri (x)	KELA
Tervahauta Hanna (-)	STM

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

Käsitellyt asiat

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Todettiin kokouksen läsnäolijat.

2. Esityslistan hyväksyminen

Esityslista hyväksyttiin esitetyssä muodossa.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja 2/2025 (suomi ja ruotsi) on hyväksytty sähköpostimenetelyllä.

Päätös: Merkittiin edellisen kokouksen pöytäkirja tiedoksi.

4. Toimintaohjelman seuranta: Kansainvälinen yhteistyö, toimenpiteet 70-75

Katja Pasanen UM:stä esitteli 10.-12.6.2025 New Yorkissa pidettävän YK:n vammaisyleis-sopimuksen osapuolikokouksen 18. istunnon ajankohtaisia asioita ja 21.-22.8.2025 tapahtuvan Suomen 1. määräaikaisraportin käsittelyyn liittyvää prosessia. Lisäksi käytiin läpi Berliinissä 2.-3.4.2025 Global Disability Summit -huippukokouksen kuulumiset ja mm. Suomen sitoumukset. Esittelydiat liitteessä 1 (liite 1).

Keskustelussa Ihmisoikeuskeskus nosti esiin, että olisiko vielä syytä jakaa tietoa elokuun määräaikaisraportin käsittelyyn liittyvistä määräajoista ja mahdollisuuksista seurata vuoropuhelua erityisesti järjestöille. Tätä pidettiin tärkeänä ja Ihmisoikeuskeskus lupasi keskustella asiasta heidän viestintänsä kanssa.

Vammaisfoorumi kysyi, onko määräaikaisraportoinnin valtuuskuntaan tulossa vammaisjärjestöjen edustajaa. UM vastasi, että he kustantavat järjestöedustajan osapuolikokoukseen, mutta tähän määräaikaisraportoinnin käsittelyyn ei ole mahdollisuutta lähettää järjestöedustusta heidän kustannuksellaan. Järjestöt voivat tulla seuraamaan vuoropuhelua paikan päälle omalla kustannuksellaan. Pääsihteeri tiedusteli vielä, onko Suomessa mahdollista järjestää tilaisuutta, jossa seurattaisiin käsittelyä yhdessä. UM selvittää vielä tätä mahdollisuutta.

Tea Hoffrén STM:stä esitteli seuraavaksi Suomen Pohjoismaisen ministerineuvoston puheenjohtajuuteen liittyviä ajankohtaisia vammaisasiota. Suomi ja Pohjoismaiden ministerineuvosto järjestävät vammaisyleis-sopimuksen osapuolikokouksessa 11.6.2025 klo 10 (Suomen aikaan klo 17) pohjoismaisen sivutapahtuman tekoälystä ja vammaisten henkilöiden osallisuudesta. Tapahtumaa voi seurata myös etäyhteydellä. Tilaisuudessa on tarkoitus julkistaa Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministereiden ja Pohjoismaiden ja Baltian maiden digitalisaatioministereiden teemaan liittyvä julkilausuma. Seuraava vammaisalan yhteistyöneuvoston kokous pidetään 30.-31.10.2025 Tukholmassa. Lokakuussa (2.-3.10.2025) järjestetään Helsingissä Tilastot ja tutkimus vammaisten henkilöiden tilanteesta työmarkkinoilla -tapahtuma. Esittelydiat liitteessä 2 (liite 2).

Päätös: VANE kävi keskustelun kansainvälisen yhteistyön ajankohtaisista asioista ja merkitsi kuullun tiedoksi.

5. Toimintaohjelman seuranta: Esteettömyys ja saavutettavuus, toimenpiteet 16-23, 34-36

Juha-Pekka Majjala ja Niina Kilpelä YM:stä esittelivät ministeriönsä vastuulla tai muiden tahojen kanssa yhteisvastuulla olevien toimintaohjelman toimenpiteiden ajankohtaisen tilanteen. Esittelydiat liitteessä 3 (liite 3).

Toimenpiteet 16 ja 17 käsittelevät esteettömyysasetuksen tietokomponenttien pohjalta toteutettua loogista tietomallia ja siihen liittyvää käsitteistöä, rakennetun ympäristön esteettömyysnäkökulman ylläpitoa ja kehittämistä sekä vakiinnuttamista. YM on toteuttanut toimenpiteiden 19 ja 20 mukaisesti raportin kaikille sopivasta suunnittelusta ja toteuttanut esteettömyysasetuksesta toimivuusarvioinnin. Toimenpiteeseen 22 liittyy alueidenkäyttölaki, joka on lausuntokierroksella 11.7.2025 asti ja sitä valmistellut työryhmä työskentelee syyskuuhun 2025.

Toimenpiteeseen 34 liittyen YM:llä on käynnissä kehitysvammaisten asumiseen liittyvä kehittämishanke yhteistyönä kolmen hyvinvointialueen kanssa. Hankkeen tuloksena syntyy opas, joka sisältää suosituksia kehitysvammaisten ihmisten asumista koskevien suunnitelmien tekemiseen ja toteutukseen. Vammaisten ihmisten yksilöllistä asumista edistetään myös valtion asuntotuotannolla ja avustuksilla (toimenpiteet 35,36). Toimenpiteen 60 mukainen Metsähallituksen luontorakenteiden piirustuskokoelman päivitys toteutuu Suomi liikkeelle -ohjelman rahoituksen kautta.

Puheenjohtaja esitti erityisen kiitoksen jäsennetystä esityksestä, jossa toimenpidekohtaisesti ja läpinäkyvästi kerrottiin tämänhetkinen toimenpiteiden tilanne. Puheenjohtaja kysyi myös korjausavustuksista, tehtiinkö kehyspäätöksessä avustusten tasoon muutoksia. YM:n edustajat lupasivat selvittää asian.

Keskustelussa tuli Vammaisjärjestöiltä kommentti, että esteettömyyttä valvotaan melko hyvin rakentamisen yhteydessä, mutta rakennuksen valmistumisen jälkeen ei niinkään. Rakennuksessa voi tapahtua ajan myötä muutoksia, jotka heikentävät esteettömyyttä. YM:n edustaja totesi, että esteetön suunnittelu ei takaa esteettömyyden säilymistä. Tarvitaan myös ylläpitoa. Asia tuli esiin myös esteettömyysasetuksen arvioinnissa.

YM:n edustaja kysyi kuntien ja hyvinvointialueiden välisistä vuokrasopimuksista, ovatko kiinteistöt esteettömiä. YM vastasi, että meillä ei ole rakennusten esteettömyydestä selkeää tietovarantoa, josta asia täsmälleen selviäisi, voidaan vain arvioida esimerkiksi rakennuksen valmistumisajankohdan mukaan, mikä tilanne on. Ei voida kuitenkaan lähteä oletuksesta, että kaikki olisivat esteettömiä.

Pääsihteeri kysyi ns. rakennuttamisen elinkaarimallista, jossa rakennuttaja sitoutuu myös huolehtimaan rakennuksen valmistumisen jälkeen rakennuksen ylläpidosta ja huollosta. Onko tämä käytäntö yleistymässä ja onko sillä mahdollisesti vaikutusta rakennuttajien sitoutumiseen myös esteettömyyden osalta. YM vastasi, että mallin yleistymisestä ei ole tietoa, mutta näitä sopimuksia tehdään ja niillä lisätään oletettavasti rakennuttajien mielenkiintoa rakennusten toimivuuteen pidemmällä aikavälillä.

Vammaisjärjestöpuolelta tuli myös kommentti, että sinänsä esteetön rakennus voi silti olla hankala käytettävyyden kannalta. Esteetön reitti voi olla esimerkiksi huomattavasti pidempi ja mutkikkaampi kuin esteellinen kulku.

Vammaisjärjestöistä kysyttiin myös korjausavustusten ja vammaispalvelulain esteettömän asumisen tuen suhdetta. Keskustelussa todettiin, että vammaispalveluna ei myönnetä perusparannusta, vaan tukea vammasta johtuviin asunnon muutostöihin. Vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus saada esteettömän asumisen tukea, jos vammaispalvelulaissa määritellyt edellytykset palvelun saamiseksi täyttyvät.

Puheenjohtaja kysyi vielä esteettömyysasetuksen arvioinnin valmistelusta, miten prosessi toteutettiin. YM vastasi, että arviointi suoritettiin asiantuntijoita haastatteleamalla, kuten rakennusvalvonnan edustajia ja erityisasiantuntijoita, mm. esteettömyyskoordinaattoreita. Lähtökohta oli haasteita esiin nostava. Arvioinnissa havaittiin, että ne ongelmat, jotka ovat tulleet esiin koneluettavuudessa, tulivat esiin myös toimivuusarvioinnissa.

Useammassa puheenvuorossa kiiteltiin erityisesti rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käsityötä, jota YM:ssä on tehty.

Päätös: VANE kävi keskustelun toimintaohjelman ympäristöministeriön vastuulla olevien toimenpiteiden tilanteesta ja merkitsi kuullun tiedoksi.

6. Ministeriöiden ja sidosryhmien kuulumiset

Pääsihteeri oli pyytänyt etukäteen ministeriöiltä ja sidosryhmiltä listausta ajankohtaisista asioista, joista on laadittu yhteenveto.

Vammaisfoorumin edustaja kysyi THL:ltä vammaispalvelulain seurannasta. STM ja THL ovat tehneet sopimuksen seurannasta. Tarkoitus on tehdä kaksi hyvinvointialueille suunnattua kyselyä, jotka raportoidaan 2026 ja 2027. Tämän lisäksi tehdään järjestö- ja asiakaskysely. Tavoitteena on selvittää, säilyykö laki toissijaisena ja miten laki tukee ihmisten itsemääräämisoikeutta ja yleensäkin oikeuksien toteutumista. Kyselyjen tuloksia on tarkoitus käydä läpi järjestöjen kanssa. Ensimmäinen kysely toteutetaan syksyllä 2025. Tämän lisäksi hyvinvointialueiden vammaispalveluista vastaaville johtajille tehdään ns. tunnekysely siitä, miltä toimeenpano näyttää. Hyvinvointialueiden johtajia on myös tavattu Hyvil:in kautta. Myös vammaisjärjestöjen kyselyjä seurataan.

Vammaisjärjestöistä todettiin myös, että henkilökohtaisen avun kanssa on vaikeuksia ja henkilökohtaisesta avusta tulee paljon palautetta, esimerkiksi työnantajuudesta. THL totesi, että uudessa laissa on 15 palvelua. Hyvinvointialueilta saadaan tietoa esimerkiksi palvelujen myöntämisen määristä, mutta ei toteuttamistavoista. Näitä tullaan kysymään seurannassa. Kuljetuspalveluista ja asumispalveluista tulee myös paljon palautetta tällä hetkellä.

Vammaisfoorumi ilmoitti tässä yhteydessä, että Vammaisfoorumille on valittu uusi varapuheenjohtaja Maija Aatelo.

Puheenjohtaja onnitteli Hisayo Katsuita NNDR puheenjohtajuudesta. NNDR on pohjoismaiden vammaistutkijoiden verkosto.

Päätös: VANE merkitsi yhteenvedon tiedoksi.

7. Työryhmäkuulumiset

- Liikuntatieteellisen Seuran soveltavan liikunnan tutkimus- ja kehittämistyöryhmä/Sari Kokko: Seuraava kokous pidetään 12.9.2025. Kokousmateriaalin liitteenä oli 19.3.2025 pidetyn kokouksen muistion pääkohdat.

- Selkokielen neuvottelukunta/Sanna Paasonen: Uuden neuvottelukunnan ensimmäinen kokous pidetään 22.5.2025 ja sen sisältöön palataan seuraavassa kokouksessa.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi työryhmien kuulumiset.

8. Lausunnot

Annettu kirjallinen asiantuntijalausunto

- Eduskunta/Liikenne- ja viestintävaliokunta: HE 33/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+33/2025>, 16.5.2025

Vireillä olevat lausuntopyynnöt:

- STM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveyslain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta, VN/25888/2024, määräaika 6.6.2025
- STM: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi, VN/2821/2024, määräaika 16.6.2025
- STM: Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi, VN/9727/2025, määräaika 23.6.

Lausumatta jätetyt lausuntopyynnöt:

- STM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta, VN/12299/2024, määräaika 14.4.2025
- STM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eurooppalaisesta terveystietoaluetta koskevaa asetusta (EHDS) täydentävästä sääntelystä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettuun lakiin ja siihen liittyviin lakeihin, VN22994/2024, määräaika 15.5.2025
- STM: Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 23 §:n muuttamisesta, VN/8002/2025, määräaika 20.5.2025
- STM: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ambulanssikuljetusten ja ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuun uudistamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksumuutoksia koskevaksi lainsäädännöksi sekä luonnos, VN/35922/2023, määräaika 25.5.2025
- LVM: Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnokseen liikennepalvelun ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (taksit), VN/25768/2024, määräaika 6.6.2025
- OM: Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus, VN/27452/2020, määräaika 11.6.2025

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi kirjallisen asiantuntijalausunnon, vireillä olevat lausuntopyynnot ja lausumatta jätetyt lausuntopyynnot.

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään aiemmin ilmoitetusta poiketen Teams-kokouksena 17.9.2025 klo 13.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.51.

Puheenjohtaja

Jaska Siikavirta

Neuvotteleva virkamies

Merja Heikkonen